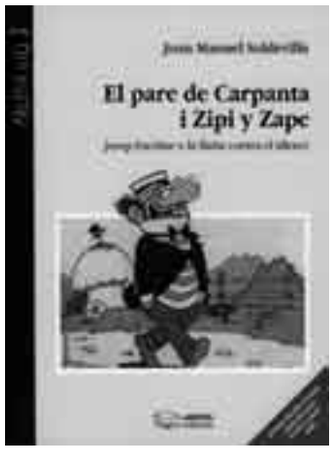

El pare de Carpanta i Zipi i Zape, Josep Escobar

J. M. Soldevilla

IV Premi Rovelló d'assaig sobre literatura infantil i juvenil
Col. d'Assaig Argent Viu, Pagès Editors, Lleida, 2005, 102 pàg.

Ressenya

Josep Font i Senties

Museu de Granollers

Per aproximar-nos a aquest assaig cal citar aquesta revista des de bon inici, ja que va ser el procés de redacció de la monografia *Escobar: la pervivència d'un clàssic*, publicada en el número 26-27 de *Lauro* el que va impulsar l'autor a desenvolupar alguns dels arguments que en aquell text s'apuntaven, i que generà el treball premiat per l'Ajuntament de Mollerussa i publicat per Pagès Editors.

La tesi principal que l'autor proposa és la identificació –i reinvindicació– de Josep Escobar com un creador central en la història de la cultura de masses a Catalunya. Fonamental per la multiplicitat de llenguatges expressius de què es va valdre, pel reflex en la seva obra de les circumstàncies històriques que va viure i també per la seva vigència. La pervivència dels seus personatges mostra que Escobar va saber identificar uns valors i uns mitjans expressius que van més enllà de la circumstància històrica. L'autor insisteix en la importància que tres generacions de lectors formats en etapes històriques tan diverses s'hagin interessat en els personatges.

Soldevilla enceta l'assaig amb una aproximació biogràfica d'Escobar que va fent paral·lelismes amb el desenvolupament de la seva activitat professional: els anys d'estada a Granollers, espai on es formarà com a creador i on començarà a publicar, una etapa que es clou amb el trasllat a Barcelona el 1934, quan ja publica a *TBO*, *Papitu* o *L'Esquella de la Torratxa*. Els anys de guerres i empresonament, un període dramàtic que mostra com Escobar entenia l'humor: no com a evasió sinó com a instrument de reflexió sobre les contradiccions de la societat, ja que continua publicant durant la guerra i en els dos anys que va estar empresonat. Amb la seva incorporació a Bruguera, l'autor explora més les activitats professionals i el reconeixement del creador que les seves circumstàncies personals.

El segon capítol, en lloc d'un enfoc diacrònic, descriu i valora l'obra d'Escobar en altres sectors culturals, com el teatre o els dibuixos animats. Se'ns mostra com no és tan excepcional que un ninotaire s'hagi sentit atret per altres llenguatges expressius.

És el cas d'Hergé, que va escriure obres de teatre amb Tintin com a protagonista, o de Miguel Mihura, que a més d'autor de teatre també va ser creador d'historietes. Soldevilla fa palès un coneixement aprofundit de l'obra d'Escobar, no només en el camp de la historieta, sinó també en el teatre, com ara quan ressegueix les diferents reposicions que es van fer de l'obra *Assaig general*.

Es fa una descripció de les produccions de curtmetratges de dibuixos animats d'Escobar, amb especial esment dels que es van recuperar al Museu de Granollers amb motiu de l'exposició *Escobar, ninotaire*. I el de la seva intervenció en el llargmetratge *Érase una vez*, així com en el desenvolupament d'aparells casolans de projecció (Cine Stuk, Cine Skob). La trajectòria professional d'Escobar es clou amb les seves activitats com a publicista i professor de dibuix.

El penúltim capítol està dedicat a sospesar els tebeos d'Escobar d'abans de la guerra i en l'etapa de la factoria Bruguera; es revisa el rol de la censura i es mostra com els temes prohibits estaven clarament explicitats, de manera que s'abandona la idea del censor com a personatge simpàtic o de joc. L'autor amplia l'anàlisi de dos personatges clau d'Escobar. D'una banda, Carpanta, i el seu significat des dels inicis en la inclusió d'aquest personatge en lletres de cançons i, de l'altre, Zipi i Zape, que l'any 1976 tenien un tiratge setmanal de, com a mínim, 124.500 exemplars. A més del seu simbolisme, es valora la reutilització dels personatges en nous episodis per part d'Ediciones B a partir de l'any 1999 i la seva inclusió en CD o, en aquest mateix suport, en programes educatius i l'emissió en sèries de dibuixos animats per a televisió, que es van emetre a *Disney Channel*.

L'autor mostra la fertilitat d'interpretar l'obra d'Escobar com a resultant de les circumstàncies històriques. Així, les il·lustracions a *L'Esquella de la Torratxa* es poden veure imaginant-nos el pinzell i la ploma com a armes de defensa de la llibertat en temps de guerra. Empresonat, els seus dibuixos a la presó exposats al Museu de Granollers mostren com l'humor ajuda a sobreviure, o interpreta les trapelleries de Zipi i Zape com una forma de criticar les institucions que limitaven la llibertat en el franquisme: l'escola i la família. També mostra que la nostàlgia com a aproximació a l'obra d'Escobar és enemiga del rigor i l'anàlisi.

L'assaig acaba amb un breu capítol *Escobar, avui* en el qual les iniciatives per fer present Escobar des de les institucions del Vallès Oriental mereixen el reconeixement de l'autor, que reivindica l'obra d'Escobar com a patrimoni de tot un país, no només pel que ha significat en una determinada època, sinó també per la vigència que encara manté.

Zipi i Zape a l'escola. (ACVO, fons Escobar,)

